

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی

مقاله نویسی علوم انسانی

اصول تنظیم قراردادها

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله

بررسی مفهوم هویت در باستان شناسی و سایر علوم

دکتر مهتاب مبینی

استادیار گروه هنر، دانشگاه پیام نور، ایران

Dr.m.mobini@gmail.com

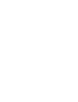
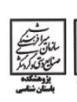
چکیده:

مفهوم گذشته با نگرش و چگونگی درک ما از گذشته ارتباطی مستقیم دارد. هویت سابقه ای طولانی در مطالعات باستانشناسی دارد آن هنگام انسان به کیستی و چیستی خود در برابر طبیعت و ماورای آن پاسخ گفت هویت متولد شد. باستانشناسی به عنوان یکی از شاخه های علم انسانشناسی می تواند نقش مهمی در ارتقای هویت جوامع کنونی ایفا نماید. باستانشناسی در ابعاد مختلف فرهنگی، سیاسی، تاریخی و اجتماعی با مقوله هویت ارتباط پیدا می کند. هویت و اصطلاحات مترادف آن از پیچیده ترین مفاهیم در علوم مختلف محسوب می شود به همین دلیل درباره ی این مفهوم در مقایسه با سایر مفاهیمی که در علوم مختلف مشترک است مطالعات کمتری صورت گرفته است در این مقاله به منظور روشن شدن حقیقت مفهوم هویت سعی شده با استفاده از مطالعه اسنادی این مفهوم در باستانشناسی امروز ایران مورد ارزیابی قرار گیرد. تا شاید نتایج به دست آمده در بررسیهای متکی به هویت امروز ایران به کار گرفته شود این مقاله در نهایت به این نتیجه می رسد که هویت همواره ریشه در گذشته دارد و با بینش افراد است که هویت شکل می گیرد در نهایت معنا و مفهوم هویت نشانگر نزدیکی و هم گرایی یکسان به رغم مبانی متفاوت در علوم مختلف می باشد.

واژگان کلیدی: هویت، مطالعات باستانشناسی، علوم.

Sponsored and Indexed by
CIVILICA
We Respect the Science

مقدمه :

مطالعات باستان‌شناسی نشان می‌دهد که تغییر و تحولات جوامع در گذشته و رویدادهای محدود آن‌ها باعث شده تا انسان‌ها و جوامع انسانی واجد هویت نسبتاً مشخص و تعریف شده‌ای باشند که کمتر با تغییرات ناگهانی مواجه می‌شود بنابراین در طی زمان هویت جوامع تکامل یا تغییراتی تدریجی داشت. (تقی زاده، طغیانی، ۱۳۹۰: ۷۴)

بزرگان در حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی در طول تاریخ در مورد مسئله هویت بسیار بحث کرده‌اند و نظریه‌های متنوع را ارائه داده‌اند که بعضاً در تضاد با یکدیگر قرار می‌گیرند که این خود گواهی است بر پیچیدگی و ابهام موجود در مبحث هویت به همین دلیل است که می‌گویند مفهوم هویت از مباحث سهل و ممتنع در عرصه علوم اجتماعی و سیاسی است. (قطبی، ۱۳۸۸: ۷۸)

اما از آنجایی که از یک سو انسان‌ها همواره در صدد تولید و خلق آثاری منتسب به ارزش‌ها، باورها و آرمان‌های خود هستند و از سوی دیگر شهرها یکی از مهم‌ترین آثار تمدن بشری و جلوه‌گاه ارزش‌های مربوط به او می‌باشند. در بررسی‌های باستان‌شناسی ایجاد فضای مناسب جهت مطالعه به گونه‌ای که همه جنبه‌ها و نیازهای باستان‌شناس به نحو مطلوب و هماهنگ پاسخ داده شود از اهمیت بسیاری برخوردار است. در این مقاله برآنیم به این پرسش‌ها پاسخ دهیم که مفهوم هویت در باستان‌شناسی چیست و بحران‌های هویتی چه پیامدهای در باستان‌شناسی امروز ایران داشته است؟ لازمه پاسخ به این پرسش‌ها پرداختن به مفاهیم و پاسخ به پرسش‌های دیگری است که از جمله آنها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: هویت چیست؟ مفهوم لغوی هویت چگونه است؟ هویت در دیگر علوم چگونه به کار می‌رود؟ و... تمامی این مفاهیم و موضوعات از منظر مکاتب و حوزه‌های مختلف دارای تعاریف و تعبیر متفاوتی هستند که این امر نیز بر ابهام بیشتر بحث می‌انجامد.

روش تحقیق:

از آنجایی که مقاله حاضر تلاش می‌کند مفهوم هویت را در باستان‌شناسی امروز ایران مورد ارزیابی قرار دهد لذا روش تحقیق مقاله کیفی و توصیفی و تحلیلی است به طوری که در بررسی موضوع هویت تکیه اصلی بر مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای می‌باشد و از روش توصیفی و تحلیلی نیز استفاده می‌شود. در بحث شناخت مبانی نظری تحقیق از روش‌های تحلیلی، استقرایی به منظور ارائه جمع‌بندی نهایی بهره برده می‌شود.

مفاهیم واژه هویت :

هویت یعنی یک مکان یعنی حدی که یک شخص می‌تواند مکانی را از سایر مکان‌ها بشناسد یا بازشناسایی کند به طوری که آن مکان شخصیتی مشخص و بی‌ظنیر و یا حداقل مخصوص به خود باشد (لینچ، ۱۹۶۸: ۱۳۷۶)

هویت در فرهنگ معین چنین بیان شده است (آنچه که موجب شناسایی شخص باشد یعنی آنچه باعث تمایز یک فرد از دیگری باشد). (معین، محمد، ۱۳۶۶)

هویت به معنای آنچه که شخص را می‌شناساند می‌تواند مفهوم دیگری نیز در بر داشته باشد. واژه انگلیسی آیدنتیتی (identity) می‌تواند این مفهوم را روشن کند که این واژه از سده شانزدهم وارد زبان انگلیسی شد و شکل‌های دیگر آن در زبان‌های اروپایی از واژه لاتین متاخرایدنتاس (identities) گرفته شده است. آیدنتیاس به معنای همان موجود بودن و بر سر هم به معنای همانی مطلق است. در ریاضیات معادله‌ای که به ازای همه مقادیر متغییرهای خود ثابت باشد آیدنتیتی نامیده می‌شود. (رحیم زاده، محمد رضا، ۱۳۷۹: ۳)

در خصوص معنی و ریشه هویت نیکلسون معتقد است که هویت در اصل واژه ای عربی است و از مصدر جعلی هو که ضمیر مفرد غایب می باشد گرفته شده است. در حالی که هرچند برخی دیگر معتقدند که کلمه هویت عربی نیست اما برخی مترجمان از استعمال آن ناگزیر بوده اند آن را از حرف رباط یعنی حرفی که در زبان عربی دال بر ارتباط محمول به موضوع است مشتق کرده اند. (صلیبا، ۱۳۶۶: ۶۷۷)

وجود مفاهیم مترادف یا نزدیک و مرتبط متعدد برای هویت نشان از آن دارد که هویت از اقبال چندین رشته علمی برخوردار است به طوری که به نظر می رسد همه در این باره حرفی برای گفتن دارند. (دوران ومحسنی، ۱۳۸۳: ۸۲)

هویت در علوم مختلف تعبیر خاصی را بازگو می نماید که لازم است تا حدودی با این مفاهیم آشنا شویم در ادامه به بررسی این مفاهیم می پردازیم.

جدول ۱: معنای لغوی هویت در فرهنگ لغات فارسی و لاتین و عربی. (ماخذ: نگارنده)

فرهنگ لغات فارسی		فرهنگ لغات لاتین	
فرهنگ معین	ذات باری تعالی، هستی، وجود	فرهنگ آکسفورد	یکسانی و یگانگی، فردیت و شخصیت
فرهنگ عمید	شخصیت، ذات،	فرهنگ آریانپور	یگانگی وهماندی
فرهنگ لغات عربی			
المنجد فی العه" والاعلام		حقیقت مطلق شی با شخص که شامل صفات جوهری آن بوده و به حق تعالی منسوب است	

مفهوم هویت در علم روانشناسی:

نظریه های روانشناسان درباره هویت در اوائل دهه هفتاد مطرح شد. این نظریه ها یکی از مشخصات شخصیت را احساس هویت می دانند و آن عبارت است از احساسی که انسان نسبت به استمرار حیات روانی خود دارد و یگانگی و وحدتی که در مقابل اوضاع و احوال متغیر در خارج همواره در حالات روانی خود حس می کند. (کلاین برگ، ۱۳۷۲: ۱۱)

در میان رفتارهای بشری یکی از وجوه تاثیرگذار بر ساحت شهرسازی مقوله روانشناسی است. هویت در واقع همان چیزی است که شخص به آن آگاهی دارد. در روانشناسی عبارت هویت اجتماعی به کرات استفاده شده که به معنای تعریف شخص از خود در ارتباط با دیگران می باشد از بعد روان شناسی اجتماعی تعریف خاص تری ارائه می شود و آن عبارت است از تعریف فرد از خویشتن به عنوان عضوی از گروه اجتماعی در میان گروه های اجتماعی متنوع. (اخوت، بمانیان، ۱۳۹۱: ۵۰)

هویت چیزی نیست که در نتیجه تداوم کنش های اجتماعی به فرد تفویض شده باشد بلکه چیزی است که فرد باید آن را به طور مداوم و روزمره ایجاد کند و در فعالیت های بازتابی خود نشان دهد. (حبیب، نادری، فروز انگهر، ۱۳۸۷: ۱۷)

جدول ۲: نظریه های مطرح شده درباره هویت از دیدگاه روانشناسان. (ماخذ: نگارنده)

افراد	نظریه های مطرح شده در مورد هویت	عوامل زیر بنایی هویت	نتیجه گیری
جرج هربرت مید	هرگاه فرد در گروه متعلق به خویش قرار گیرد به هویت دست یافته است	خویششن افراد در قالب گروه های اجتماعی	تاکید بر حس ادراک اجتماعی از خویششن
یونگ	در نظر گیری خود به عنوان نقطه مرکزی و وحدت بخش شخصیت	من و خود	هویت دربرگیرنده فرآیندهای ساختن خویش و فردیت یافتن است
اریک فرام	تمایل افراد به داشتن هویت خاص و کوشش در درک خویششن و متمایز شدن از بقیه	شناسایی خویششن	خودشناسی جهت متمایز شدن از سایر افراد

مفهوم هویت در علم جامعه شناسی :

در این علم تاکید بر هویت جمعی و طبقات هویتی و رابطه آنها با هویت فردی اهمیت پیدا می کند. این مسئله گونه خاصی از شهرسازی و معماری را فراهم کرد که در دوره مدرنیسم و حتی پست مدرنیسم تا حدودی مورد توجه بود این تفکر از آلمان آغاز شد و مدرسه باهاوس تحت تاثیر این دیدگاه شکل گرفت. (نقره کار، ۱۳۸۷: ۶۹)

برخی از جامعه شناسان کنش متقابل نمادی هویت را چیزی که در کنش متقابل با سایرین و در جریان رشد روانی کودک نسبت به آن آگاهی می یابد تعریف می کنند و به همین دلیل اعتقاد دارند که هویت قبل از آن که پدیده ای فردی باشد امری اجتماعی است. (حبیب، نادری، فروز انگهر، ۱۳۸۷: ۱۷)

در علم جامعه شناسی نیز مقوله هویت به عنوان یکی از مهم ترین ویژگی های افراد و گروه های اجتماعی از جایگاه با اهمیتی برخوردار است و دیدگاه ها و نظریه های مختلفی در مورد آن ارائه شده است. در حقیقت هویت مجموعه ای از صفات و مشخصات است که باعث تشخیص یک فرد از افراد، یا یک عنصر از عنصر دیگر یا یک شی از اشیای دیگر می گردد و هدف از تعیین هویت، پیدا کردن تفاوت اشخاص و اشیاء از یکدیگر است. (بهزاد فر، ۱۳۸۷: ۲۱)

جدول ۳: نظریه های مطرح شده درباره هویت از دیدگاه جامعه شناسان (ماخذ: نگارنده)

نتیجه گیری	عوامل زیر بنایی هویت	نظریه های مطرح شده در مورد هویت	افراد
هر هویت یک بخش قراردادی در اجتماع و یک بخش منفرد در تخیلات افراد دارد	تصورات خیالی فرد از خودش در یک جایگاه اجتماعی	هویت فرد چیزی است که فرد برای خودش یک جایگاه اجتماعی خاص قائل می شود	جورج مک کال
هویت در قالب تمایز از غیر و تشابه با خود مشخص می شود	تشابه خودی و تفاوت با اجتماع	هویت از طریق تشابه ارزیابی می شود تشابه با انسان هایی مثل ما و تفاوت با آنهایی که مثل ما نیستند	کترین وودوارد
هر هویت شباهت خود را با گروهی از اشیاء و تفاوتش را از گروهی دیگر نشان می دهد	خود های مجزا در قالب تعاملات اجتماعی	خود مجموعه ای متشکل از هویت های مجزا است که جایگاهی درونی دارند و در تعامل اجتماعی تایید شده اند	شلدون استرایکر

مفهوم هویت در علم فلسفه:

هویت در فارسی در آمیختگی زیادی با مفهوم آن در فلسفه و حکمت اسلامی دارد که بدون توجه به آن به دست دادن تعریفی روشن از هویت ممکن نمی باشد. دیده گاه های اندیشمندان اسلامی درباره هویت در چهار گروه فلسفه مشاء ، فلسفه اشراق ، عرفان و فلسفه صدرایی (حکمت متعالیه) دسته بندی می گردند. در نزد عرفا مانند محمود شبستری ، ابن عربی و امام داوود قیصری رومی ، هویت را وابسته به ذات الهی و (تجلی او بودن) است. و در نهایت حکمت متعالیه ملا صدرا که هویت هر موجودی را از نحوه خاص وجود او می داند. از این رو افراد انسانی را واجد مشخصاتی می داند که به واسطه آنها هریک از دیگری متمایز بوده و تا آخر عمر وحدت شخصیت در آنها باقی می ماند. (اخوت، بمانیان، ۱۳۹۱: ۵۲)

هویت از منظر فلاسفه غربی در چهار مکتب پدیدار شناسی ، اصالت وجود ، ساختار گرایی و شالوده شکنی تقسیم بندی می گردد. پدیدار شناسی یا به تعبیر دیگر مکتب خود شناسی که با هر خودی بسان یک پدیده برخورد می نماید شمول استعلایی را راه شناخت پدیده ها می داند . آموزه اصلی در این دیدگاه بازگشت به خود پدیده هاست .ادموند هوسرل از نظریه پردازان مهم این مکتب محسوب می شود . مکتب اصالت وجود، وجود را بر جوهر مقدم دانسته و این امر را منحصر به انسان می داند. از منظر این مکتب نخست انسان هست ، بعد تطور می یابد . آنان عقیده تقدم جوهر بر وجود را به اندیشه های دینی نسبت می دهند ، به زعم ایشان خداوند ابتدا مجردات را در نظر می آورد و بعد می آفریند. عموم مردم هم از نظر این مکتب ، دارای جوهری مشترک به نام طبیعت مشترک هستند . ژان پل ساتر ، مرلو پونتی و هایدگر از فیلسوفان این مکتب محسوب می شوند.(نقره کار ، ۱۳۸۷: ۶۸: ۶۵)

جدول ۴: نظریه های مطرح شده درباره هویت از دیدگاه فلاسفه غربی (ماخذ: نگارنده)

مکتب	افراد	نظریه های مطرح	عوامل زیر بنایی	نتیجه گیری

مکتب	افراد	نظریه های مطرح شده در مورد هویت	عوامل زیر بنایی هویت	نتیجه گیری
اصالت وجود	ژان پل سارتر	فرد هویت خویش را شکل می دهد و نباید از این عامل در مسیر شخصیت فرد غافل ماند	جوهر عمومی فرد	انسان نخست وجود دارد سپس این یا آن می شود انسان باید جوهر خاص خودش را در خودش بیافریند
	مرلوپونتی	انسان ساخته عوامل مادی یا اجتماعی پیرامون خود نیست بلکه انسان جهان خود را می سازد	وجود آدمی	وجود انسان به عنوان شکل دهنده جهان هستی

هویت	شده در مورد هویت	عربی	عرفان
هویت مظهر جلوه و جمال و تجلی او (حق تعالی) است که در همه هستی جریان دارد	هویت به معنای دیدن او (حق تعالی) در پشت ظاهر دنیایی است	ابن عربی	عرفان
فرهنگ ها و تمدن ها با تباین ذاتی نسبت به یکدیگر تجلی اسماء الهی در طول تاریخ هستند	هویت به عنوان صور تاریخی در مظهریت اسماء الله می باشد	شیخ محمود شبستری	

جدول ۵: نظریه های مطرح شده درباره هویت از دیدگاه فلاسفه اسلامی (ماخذ: نگارنده)

مفهوم هویت در علم فرهنگ:

هویت خاص ذات احدیت است و مراد از ذات، آن امر ثابت است و در مقابل غیریت، مطرح می شود. (داوری اردکانی، ۱۳۷۵: ۱۹) هویت الگوهای رفتاری منحصر بفردی است که سرچشمه معنا و تجربه برای مردم است. (کاستلز، ۱۳۸۰: ۲۲) و فرهنگ نظام های نمادینی از گنجینه های شناختی یک اجتماع است که توسط نسل های پیشین استوار گردیده است و تا به امروز در دسترس فردی از آن اجتماع قرار گیرد. (نولان، لنسکی، ۱۳۸۰: ۶۳)

هویت فرهنگی در آثار و ابنیه باستانی قابل بررسی است. چرا که معماری به آن دلیل شکل می گیرد تا ارزشها را در خویش پیرواند و صورتی کالبدی بر آنها متصور شود که اگر چنین نبود معماری سنتی ایران فاقد ارزش می نمود، معماری ابنیه کهن چیزی بیشتر از مشتی خشت و خاک نمی نمود. هنر ایرانی، هنری سرشار از نبوغ اصیل ایرانی است و قومی که چنین هنری را بوجود می آورد، باید غریزه و نبوغی از آن خود داشته باشد و هنرش نیز نمی تواند تنها تلفیقی از عناصر برگرفته از فرهنگهای دیگر باشد. (حقیقت، ۱۳۶۹: ۱۰)

جدول ۶: نظریه های مطرح شده درباره هویت از دیدگاه فرهنگیان (ماخذ: نگارنده)

افراد	نظریه های مطرح شده در مورد هویت	عوامل زیر بنایی هویت	نتیجه گیری
معین	آنچه که موجب شناسایی شخص باشد یعنی آنچه باعث تمایز یک فرد از دیگری باشد	شناخت	هویت باعث رسیدن به شناخت بیشتر در افراد می شود
کاستلز	هویت الگوهای رفتاری منحصر بفردی است که سرچشمه معنا و تجربه برای مردم است	الگوهای رفتاری منحصر بفرد	هویت مجموعه الگوهای رفتاری است که با آداب و رسوم یک جامعه ارتباط دارد

مفهوم هویت در علم باستان‌شناسی :

واژه archeology واژه هلنی است که هیچ ترجمه خاصی را نمی‌توان به آن نسبت داد. این واژه از دو واژه "ارکه" و "لوگوس" تشکیل شده است. ارکه یعنی حاکمیت اقتدار و هم به معنای مبداء است و هم منتهی. لوگوس یعنی کلمه، کلام، نطق، دلیل، علت، معرفت، منطق و معنا. البته اینها معنای لغوی لوگوس است و اغلب معنای لغوی چیزی از لایه‌های بنیادی تر از یک مفهوم نمی‌دهند. ارکه و لوگوس معنای بنیادی تر از معنای موجود در فرهنگ لغت‌ها و لغت‌نامه‌ها دارد. این دو واژه در هر دوره تاریخی معنای نو به خود گرفته‌اند. برای فیلسوفان پیش از سقراط، ارکه یک معنا دارد و بعد از سقراط یک معنا و در دوره مسیحیت معنای دیگری دارد. اما در آغاز رنسانس معنای دیگری از ارکه و لوگوس را شاهدیم و آن به وجود آمدن باستان‌شناسی به عنوان یک رشته آکادمیک، در نسبت با رویکرد جدید بشر به ارکه و لوگوس است. در رویکرد جدید، غرب برای نخستین بار موقعیت خود را در تاریخ معنا می‌کند و با تاریخ است که خودش را معنا می‌کند و نه با عالم بالا. در این رویکرد باستان‌شناسی از یک نظام وحدانی الهی به نظام مدرن وارد شد که این تحول ناشی از انقلابی بود که در تعریف ارکه و لوگوس بوجود آمد. (ملاصالحی، ۱۳۸۷: ۸۲)

وقتی انسان بعد از رنسانس از عالم قدسی و الهی می‌گسلد و فرا تاریخی برای او وجود دارد با حشر باستان‌شناسانه تاریخ را از نو بنا می‌کند و از نو تاریخ را معنا می‌کند. باستان‌شناسی یک دانش در میان دانش‌های دیگر نیست بلکه یک نگاه جدید به ارکه و لوگوس متکثر، متفرق و مدفون در تاریخ است. در عصر مدرن غرب به شواهد تاریخی باید براساس باستان‌شناسی ارکه ببخشند و به آن لوگوس بدهد چرا که انسان بدون دلیل و معنا نمی‌تواند زندگی کند و می‌خواهد تاریخ را معنا ببخشد. اما معرفت‌شناسی طرح پرسش‌های بنیادین می‌کند پرسش‌های بنیادین می‌کند پرسش‌های بنیادین معرفت‌شناسی ممکن است برای باستان‌شناس مسلم و بدیهی باشد. اما باستان‌شناس با داده‌های خام و مفاهیم عصری و دوره‌ای سروکار دارد. نکته اینجاست که قبل از رنسانس هیچ قومی دنبال هویت نبود. چون با حقیقت می‌زیست ولی وقتی حقیقت وجود ندارد به دنبال هویت می‌گردد. باستان‌شناسی به معنای امروزی در منطقه غربی تاریخ با ماده و بی وجودی سروکار دارد. فوکو می‌گوید تکثر و تفرق در ذات باستان‌شناسی است. (ملاصالحی، همان: ۸۲)

مولفه‌های فرهنگی هویت شامل خط، زبان و ادبیات و آثار باستانی و... بیانگر نوعی پیوستگی زمانی از گذشته تاکنون است و بیانگر خصوصیات و توانمندی‌های باور فرهنگی است که بقای جامعه را تضمین می‌کند. از سوی دیگر داشتن سابقه تاریخی مشترک که در آن مردمی مدت زمانی طولانی را باهم سر کرده و در غم و شادی هم شریک بوده‌اند نوعی هویت و تشخیص تاریخی به آن می‌دهد. با توجه به مولفه‌های فوق مشخص می‌شود که هویت می‌بایست بر اساس بنیادهایی استوار گردد که جنبه فراگیر داشته باشد و تمامی عناصر مشترک سازنده هویت جامعه را در برگیرد. همچنین جنبه پایدار داشته و در طول چندین هزاره همچنان نقش اساسی در تداوم سرزمینی و سیاست آن بازی کرده باشد. (حسینی، ۱۳۹۰: ۹۴)

مکان می‌تواند بر انسان تاثیر متقابل گذارد چرا که به واسطه معنایش به ارزش‌ها و کنش‌های انسان جهت می‌دهد. (Walmsley, ۱۹۹۰, ۶۴)

تردید نیست که کشف گذشته‌ای درخشان در ساختن و پرداختن هویت در جهان معاصر نقش مهمی دارد. (دارک، ۱۳۷۹: ۳۹)

هویت در باستان‌شناسی به گذشته پرافتخار هر ملت می‌پیوندد و سرگذشت زندگی و یادگارهای بشر و وقایع و فعالیت‌های طولانی انسان را به طور دقیق بیان می‌کند. (معصومی، ۱۳۸۳: ۵)

از آنجا که باستان‌شناسی می‌تواند مدارک و شواهد پیشرفت‌های فرهنگی و صنعتی جامعه ایرانی ادوار کهن را در قالب آثار فخیم و غنی فرهنگی که حاصل پشتکار و فراست نسل‌های پیشین ایرانی است، آشکار می‌نماید، می‌تواند ریشه‌ها و علایق ملی و فرهنگی ایرانیان را نیرومند سازد و خودشناسی و خود باوری را در آن‌ها تقویت نماید. (حسینی، ۱۳۹۰: ۹۶)

باستان‌شناسی می‌تواند چون آسمانی پهناور تمامی اقوام و نژادهای ساکن ایران را در سایه خود مجتمع سازد، زیرا با توجه به یافته‌های باستان‌شناسی و تاریخی اثبات شده که تنوع و تکثر اقوام ایرانی از قدیمی‌ترین ادوار شکل‌گیری حکومت ایرانی یعنی دوره هخامنشی به طور مستمر تا به امروز تداوم یافته است. (احمدی، ۱۳۸۰: ۲۸)

جدول ۷: نظریه‌های مطرح شده درباره هویت از دیدگاه باستان‌شناسان (ماخذ: نگارنده)

افراد	نظریه‌های مطرح شده در مورد هویت	عوامل زیر بنایی هویت	نتیجه‌گیری
کلارک	باستان‌شناسی در شکل‌گیری هویت جوامع معاصر و نمادهای حکومت‌های جدید نقش مهمی دارد	شکل‌گیری هویت	باستان‌شناسی در شکل‌گیری هویت نقش مهمی دارد
میلر	کشف گذشته‌ای درخشان در ساختن و پرداختن هویت در جهان معاصر نقش مهمی دارد	شناخت گذشته	شناخت گذشته کمک به یافتن مفهوم هویت می‌نماید

نتیجه‌گیری :

گسترده بودن نظریه‌ها درباره هویت نشان از اهمیت آن در علوم مختلف دارد. درحقیقت هویت موضوعی میان رشته‌ای است و از آنجا که شناخت مفهوم هویت در یک شهر باستانی مبتنی بر جهان بینی محقق می‌باشد. بنا براین می‌توان گفت که هویت موضوعی کیفی و برخاسته از ارزش‌های والای انسانی است و حرکت و پویایی و استمرار واقع در ذات مفهوم هویت است که کالبد شهر را شکل داده و به مرور زمان به نسل امروز منتقل گردیده است. باستان‌شناسی یکی از بهترین منابع ارتقا هویت ایرانی به شمار می‌رود. باستان‌شناس زمانه در تعاملش برای بررسی یک شهر باستانی امکان بازخوانی رویدادها را می‌یابد که ارزش‌های نمادین فرهنگی و اجتماعی را نیز مورد بررسی قرار دهد. می‌توان گفت که شهر را هویت می‌سازد و پس از ساخته شدن یک شهر است که هویت آیندگان در آن نقش می‌بندد. بسیاری از محیط‌های شهری که به عنوان میراث مشترک شناخته می‌شوند دارای تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی فراوانی هستند و توجه باستان‌شناسان به هویت محیط مستقل از هویت فرد است. در واقع عاملی را که یک محوطه را با اهمیت می‌سازد می‌توان در ویژگی‌های هویت مکانی آن محوطه دانست. واقعیت آن است که هویت و هویت‌مندی به احراز هویت و اساساً برخورداری محیط زندگی ارتباط چندانی با تصویر گذشته نداشته و هیچ تاریخی تکرار پذیر نیست.

فهرست منابع:

۱. احمدی ، حمید (۱۳۸۰)، قومیت و قوم گرایی در ایران، افسانه و واقعیت، تهران، نشر نی
۲. اخوت ، هانیه، بمانیان، محمدرضا (۱۳۹۱) تطبیق معنا و مفهوم (هویت) در شهر سازی با سایر علوم وابسته به آن، نشریه کتاب ماه هنر، شماره ۱۷۳
۳. بهزاد فر ،مصطفی (۱۳۸۷)، هویت شهر (نگاهی به هویت شهر تهران)، نشر شهر، تهران
۴. حسینی ،هاشم (۱۳۹۰)، نقش باستانشناسی در ارتقاء و تقویت هویت ملی ایرانیان، مجله مطالعات ایرانی، شماره ۲۰
۵. حقیقت ، عبدالرفیع (۱۳۶۹)، تاریخ هنرهای ملی و هنرمندان ایرانی ، تهران ، شرکت مولفان و مترجمان ایران
۶. حبیب ، فرح ، نادری ، مجید ، فروزانگهر، حمیده (۱۳۸۷) ، پرسمان تبعی در گفتمان کالبد شهر و هویت (کالبد شهر تابع هویت یا هویت تابع کالبد شهر)، نشریه هویت شهر، شماره ۳
۷. دارک ، کن ، آر، (۱۳۷۹) ، مبانی نظری باستان شناسی ، ترجمه کامیار عبدی، تهران، انتشارات مرکز نشر دانشگاهی
۸. دوران ، بهزاد ، محسنی ، منوچهر، (۱۳۸۳) مقاله هویت ، رویکردها و نظریه ها ، مبانی نظری هویت و بحران هویت ، تهیه و تنظیم : علی اکبر علیخانی ، تهران _ جهاد دانشگاهی ، پژوهشکده علوم انسانی ، اجتماعی ، دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور
۹. داوری اردکانی ، (۱۳۷۵)، حکایت کشف حجاب ، تهران ، موسسه فرهنگی قدر ولایت
۱۰. رحیم زاده ، محمدرضا (۱۳۷۹) ، (مفهوم هویت ، در مقدمه ای بر هویت معماری معاصر ایران) ،
۱۱. صلیبا ، جمیل (۱۳۶۶) ، فرهنگ فلسفی ، مترجم منوچهر صانعی دره بیدی ، نشر حکمت
۱۲. قطبی ، علی اکبر ، (۱۳۸۸) مفهوم هویت و معماری امروز ایران ، مجله آینه خیال شماره ۱۰
۱۳. کلاین برگ ، اتو ، (۱۳۷۲) ، روانشناسی اجتماعی ، ترجمه علی محمد کاردان ، تهران ، نشر اندیشه
۱۴. کاستلز ، مانوئل (۱۳۸۰) ، عصر اطلاعات ، اقتصاد ، جامعه و فرهنگ ، ترجمه حسن چاوشیان ، تهران ، انتشارات طرح نو
۱۵. لینچ ، کوین ، (۱۳۷۶) ، تئوری شکل خوب شهر، ترجمه سید حسین بحرینی ، تهران ، انتشارات دانشگاه تهران
۱۶. معین ، محمد، (۱۳۶۶)، فرهنگ فارسی
۱۷. معصومی ، غلامرضا (۱۳۸۳) ، تاریخچه علم باستانشناسی ، تهران ، انتشارات سمت
۱۸. ملاصالحی ، حکمت الله (۱۳۸۷) ، معرفت شناسی باستانشناسی ، ماهنامه تخصصی اطلاعات حکمت و معرفت ، شماره ۱۲
۱۹. نقی زاده ، محمد ، طغیانی ، شیرین (۱۳۹۰)، ضرورت مدیریت بحران های هویتی در فضا های شهری ، مجله هویت شهر ، شماره نهم، سال پنجم ، پاییز و زمستان ۱۳۹۰
۲۰. نقره کار ، عبدالحمید (۱۳۸۷) ، در آمدی بر هویت اسلامی در معماری و شهرسازی ، وزارت مسکن و شهرسازی ، دفتر معماری و طراحی شهری ، شرکت طرح و نشر پیام سیما ، تهران ،
۲۱. نولان ، پاتریک ، لنسکی ، گرهارد (۱۳۸۰) ، مقدمه ای بر جامعه شناسی کلان ، ترجمه ناصر موفقیان ، تهران ، نشر نی
۲۲. Walmsley, D.J.(۱۹۹۰), "urban Living", Longman&Cientific&Techinca.

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی

مقاله نویسی علوم انسانی

مقاله نویسی علوم انسانی

اصول تنظیم قراردادها

اصول تنظیم قراردادها

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله